

ZNAČENJE ZDRAVLJA MUZARA ZA KVALITETU MLIJEKA I RENTABILNOST PROIZVODNJE

Zelimo li smišljeno i planski poraditi oko podizanja kvalitete mlijeka i rentabilnosti proizvodnje, mora nam, pored brige za pravilnu ishranu, biti prva briga zdravlje muzara.

Samo zdrava muzara moći će uz pravilnu ishranu potpuno iskoristiti proizvodne sposobnosti vimena i tako postići potpunu rentabilnost proizvodnje mlijeka.

Ipak, bolesti muzare ne smanjuju samo količinu proizvedenog mlijeka, već često nepovoljno utječu i na sastav mlijeka, pa je takvo mlijeko manje prikladno i za preradu. Ono je razlogom stanovitih pogrešaka maslaca i sira, a to im znatno umanjuje kvalitetu.

No najgore je to, što se uzročnici nekih bolesti, koje su zajedničke ljudima i životinjama, izlučuju u mlijeku, pa je takvo mlijeko opasno po ljudsko zdravlje, jer može izazvati bolest kod ljudi. Takvo mlijeko može duže vremena naoko biti potpuno nepromijenjeno i stoga tim opasnije po ljudsko zdravlje, jer potrošač i ne slufi, da mlijeko potječe od bolesne krave. Ako se takvo mlijeko preradi u vrhnje, maslac ili sir, onda i ovi mliječni proizvodi mogu biti opasni po ljudsko zdravlje.

Koje se bolesti muzara mogu mlijekom i mliječnim prerađevinama prenositi na čovjeka?

Ima ih više, ali najopasnije su tuberkuloza i bruceloze. Najopasnije zato, jer su dosta raširene, a kod stoke se javljaju gotovo nezamjetno, te stočar i ne sluti, da mu je stoka bolesna, a u mlijeku može biti već vrlo mnogo klica, koje uzrokuju ove bolesti.

Tuberkuloza je kod goveda obično dugotrajna bolest. Oboljeti mogu najprije pluća životinje ili crijeva, a odatle se bolest raširi i na vime. Razumije se, da je za ljude najopasnije mlijeko, ako je od tuberkuloze oboljelo vime. U početku na vimenu ne zapažamo ništa, a tek kasnije vime oteče i otvrdne. Kadšto možemo u vimenu napipati nepravilne tvrde čvorove. Količina mlijeka se postepeno smanjuje, a kad bolest u vimenu uznapreduje, mijenja se i izgled mlijeka. Ono postaje vodenasto, prozirno, sadrži krpčaste ugruške, a može postati i žučkasto-služavo.

Dovoljno je, da samo jedna krava u staji izlučuje uzročnike tuberkuloze s mlijekom, pa da se mlijeko ostalih krava zarazi klicama tuberkuloze.

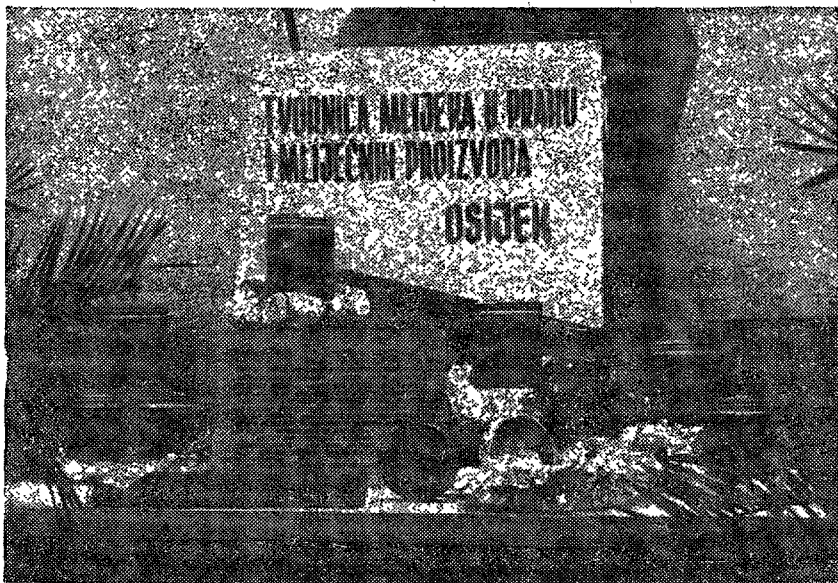
Sirutka i stepka, koja preostaje iza prerade ovakvog mlijeka, često je razlog, da i svinje, kojima se daju za hranu, obole od tuberkuloze.

Bruceloza je bolest, koja se javlja kod krava, ovaca, koza i svinja; a izaziva pobačaje kod bremenitih životinja. Za čovjeka je najopasniji uzročnik bruceloze ovaca i koza. Bolest kod ljudi je dugotrajna i jako čovjeka oslabi, a može se završiti i smrtno. Kod ovaca i koza ova se bolest naziva melitoko-koza, a ima je kod nas u Istri i jednom dijelu Primorja.

Kod goveda nazivamo brucelozu i **Bangovom bolešću**. Oboljela goveda ne pokazuju obično nikakvih znakova bolesti, osim što pobace plod obično u 6. mjesecu stonosti. Krave pobačaju obično jedamput ili dvaput, a kasnije se

opet normalno tele. Nakon pobačaja krave opet izgledaju zdrave, ali s mlijekom izlučuju velik broj uzročnika bolesti i onda, kad već prestanu pobacivati.

Mlijeko je inače nepromijenjeno. Samo se poslije pobačaja smanji količina za neko 30%. Ako ljudi piju takvo mlijeko, mogu i oni oboljeti od Bangove bolesti. Na taj način obično se zaraze ljudi u gradu. Na selu zaraze se ljudi Bangovom bolešću najčešće, kad čiste kravu, koja je pobacila, ako imaju na rukama ranice. Kod ljudi bolest obično dugo traje i očituje se najčešće samo u povišenoj temperaturi, ali može doći i do težih smetnja sličnih onima kod gripe: bolovi u želucu i crijevima, mišićju, zglobovima i t. d. Bolest kod ljudi obično se svršava dobro, ali čovjek treba dugo vremena, dok se potpuno oporavi.

Detalj sa izložbe održane 28. X. 1951.

Uzročnike bolesti mogu sadržavati i mliječni proizvodi, koji su napravljeni od mlijeka bolesnih krava.

Mlijekom se mogu od bolesne životinje prenijeti na ljude i slinavka, bedrenica, bjesnilo i još neke druge bolesti, ali je opasnost od prenosa ovih bolesti na ljude kud i kamo manja nego kod tuberkuloze i bruceloze. Manja je zato, jer se ove bolesti javljaju kod stoke sa dobro vidljivim znakovima, pa vlasnik stoke zna, da je životinja bolesna i da ne smije mlijeko od bolesnih životinja iznositi na tržište.

Koje bolesti naročito utječu na rentabilnost proizvodnje?

S ekonomskog gledišta s obzirom na rentabilnost proizvodnje mlijeka najveće štete nanosi stočarstvu bolest, koju nazivamo zarazno prusušenje vimena (agalaktija zarazna). Bolest uzrokuje mikrob, što ga nazivamo streptokok agalaktije, a nije opasan za ljude, ali je tim opasniji za krave muzare, i to zato,

što se bolest javlja u staji gotovo nezamjetno i što se lako prenosi s krave na kravu. Bolest počinje tako neznatnim znakovima, da im stočar ne pridaje naročitu važnost. Kad se bolest razvije već u tolikoj mjeri, da izazove očite promjene na vimenu, prođe obično nekoliko tjedana, a za to vrijeme već su zaražene obično sve krave u staji. Oboljenje obično ne zahvaća sve četvrti vimena, već samo jednu ili dvije, ali može zahvatiti i sve četvrti. Zbog oboljenja propada onaj dio vimena, u kojem se producira mlijeko (žljezdani dio), i stoga se smanjuje količina mlijeka. Ono, što je u bolesti propalo, ne može se više kasnije nadoknaditi. Takve krave stoga i kad ozdrave dažu na oboljele četvrti manje mlijeka ili oboljeli dijelovi vimena potpuno presuše.

Mlijeko od krava, koje su oboljele od kronične zarazne upale vimena, može duže vremena ostati prividno nepromijenjeno. Često je prvi znak oboljenja vimena pojava slankasto gorkog okusa mlijeka. Kasnije, kad bolest već uznapreduje, odvaja se kod stajanja mlijeka dosta taloga, koji može biti sivkast, žućkast i crvenkast.

U Njemačkoj, Francuskoj, Engleskoj i Americi, a i u drugim zemljama nanosi ova bolest gospodarstvu velike štete. Donedavna smo smatrali, da kod nas ova bolest nema nikakvog naročitog značenja. Međutim novija istraživanja pokazuju, da je zaravno presušenje vimena na nekim našim državnim dobrima jednako tako raširena bolest, kao i u nekim zemljama zapadne Evrope.

Većina ostalih vrsta upala vimena počinje naglo, s vrlo očitim znakovima bolesti. Koža vimena pocrveni, ono oteče i na dodir je bolno, toplina mu je povećana, a mlijeko je odmah više ili manje promijenjeno, vodenasto, krpčasto, žućkasto-zelenkasto, a često i krvavo. Ekonomsko značenje tih vrsta upala također je vrlo veliko, jer vime, koje je preboljelo tešku upalu, rijetko kad dosegne onu mliječnost, koju je imalo prije bolesti.

Uzročnici ovih upala mogu biti različiti, a neki su i opasni po ljude. Oni mogu kod ljudi dovesti do upale grla (angine), pa do upale želuca i crijeva.

Koje mjere treba izvršiti, da spriječimo prijenos bolesti muzara na ljude i da podignemo retabilnost proizvodnje mlijeka?

Odgovor na ovo pitanje u vezi s onim, što smo naprijed pisali, samo je jedan, a taj jest, da zdravo, dobro i jeftino mlijeko mogu proizvoditi samo zdrave muzare. Stoga treba nastojati, da naši stočari uzgajaju i drže samo zdravu stoku. U vezi s proizvodnjom mlijeka treba naročito iz uzgoja muzne stoke istrijebiti tuberkulozu, brucelozu i zaravno presušenje vimena. Zašto baš ove bolesti naročito ističemo? Zato, jer su najčešće, jer se javljaju tako, da ih stočar i ne zapaža, pa im i ne pridaje onu važnost, koju pridaje bolestima, koje se naglo javljaju i izazivaju brza uginuća stoke. Međutim mljekarstvu nanose ove bolesti više štete nego sve ostale bolesti zajedno.

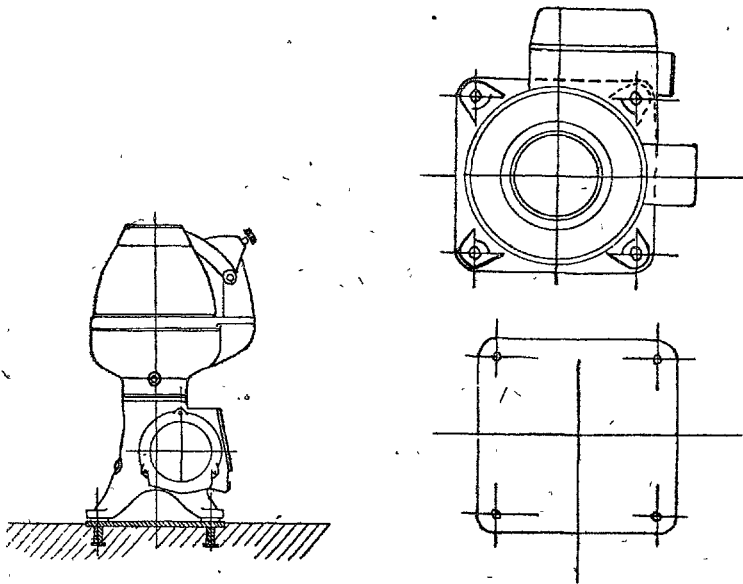
Stočare treba upoznati sa značenjem navedenih bolesti kako za zdravlje ljudi, tako i za rentabilnost proizvodnje mlijeka. U zemljama s naprednim mljekarstvom, kao što je na pr. Finska, Danska, Švedska i t. d. borba s ovim bolestima okrunjena je vidljivim uspjehom. A i poticaj za njihovo suzbijanje potekao je iz redova naprednih stočara. Put za istrebljenje tuberkuloze, bruceloze i zaravnog presušenja vimena jest i kod nas samo taj, da planski i sistematski otkrivamo zaražena grla i da ih uklanjamo iz uzgoja. U ovom poslu

treba da savjesno surađuju organi veterinarske službe s rrljekarskim i stočarskim organizacijama. Rukovođenje akcijom oko suzbijanja tuberkuloze, bruceloze i zaraznog presušenja vimena, pa evidenciju stanja i postignutih rezultata u suzbijanju treba centralizirati u jednoj ustanovi.

Dr. Francetić Mirko.

UPUTE O POSTAVLJANJU SEPARATORA

Kao što za svaki stabilni stroj, tako je i za sve vrste separatora potreban odgovarajući temelj. Kad za separator postavljamo temelj, treba naročito pripaziti, da bude izrađen od dobrog materijala i postavljen točno u nivel, pa da stoji na čvrstoj podlozi. Budući da separator pravi relativno veliki broj okretaja, to njegov pravilan rad uvelike zavisi baš o samom temelju.

Za separator manjeg kapaciteta (do 1500 l. na sat) dovoljno je, da se šarafi kojima se pričvršćuje separator, ubetoniraju u sam temelj; za separator većeg kapaciteta preporučuje se, da se na gornju površinu temelja ubetonira posebna temeljna ploča, koja čuva izbušene četiri rupe s usjećenim navojem od $\frac{1}{2}$ cola, gdje se pričvršćuje separator s gornje strane s pomoću vijka s glavom. Ove rupe moraju biti na donjoj strani zatvorene, tako da kod betoniranja u njih ne udje beton. Nisu li ove ploče isporučene već sa samim separatorom, možemo ih izraditi od željeznog lima, debelog 15 do 20 mm. U ovom slučaju je najbolje, ako se točno ispod rupe za pričvršćivanje separatora električki navare komadi željeznih cijevi, koje su duge 6 do 10 cm. Te cijevi treba zatvoriti na donjoj strani komadom plosnatoga željeza, koji je na cijev privaren, a nešto je veći od širine same cijevi, tako da sve zajedno služi kao dobar držak u betonu. (Vidi skicu).